

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierki z baśniowego świata

Baśniowy przewodnik po instrumentach i muzyce ludowej

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Zanim zaczniesz się granie...

Witajcie Iskierki!

W naszym lesie nad jeziorem, na Rzewnicy, drzemią małe ISKIERKI — to śpiące dźwięki. Kiedy dotkniesz instrumentu, jedna isierka budzi się i zaczyna śpiewać.

W tej książeczce obudzimy ich osiem — po jednej z każdego instrumentu, który poznaliśmy podczas warsztatów muzycznych.

Gotowy?

Weź głęboki wdech, nastaw uszu... i chodź z nami po iskierki!

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 1 · Gęśle

Posłuchaj...tonajstarszaiskierka w całym lesie. Grały na niej nasze prababcie i dziadowie naszych dziadów — mówi pani Agnieszka.

Jak wygląda? Drewniane, często wycięte z jednego kawałka drewna, z naciągniętymi strunami. Bywają małe jak listek albo większe, oparte o kolano.

Jak brzmi? Cichutko, jakby las nucił przez sen — mmm, bzzz... Dźwięk jest ciepły i trochę tajemniczy.

Skąd się wzięło? W wielu słowiańskich krainach gęśle towarzyszyły wędrownym grajkom, którzy chodzili od wsi do wsi i śpiewali dawne opowieści.

✨ Dla ciekawskich

Dawnychgrajków nazywano guślarzami. Podobno gęślami „opowiadali” baśnie — może dlatego nasze baśnie też mają swoją muzykę.

♪ Spróbuj sam!

Zanuć „mmm” z zamkniętymi ustami i połóż palce na gardle. Czujesz drżenie? Tak właśnie drżą struny!

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 2 · Bałalajka

A ta iskierka jest wesola i psotna — ledwie ją obudzisz, już chce tańczyć!

Jak wygląda? Ma pudło w kształcie trójkąta i zwykle trzy struny.

Wygląda, jakby ktoś dał kawałkowi lasu skrzydełka.

Jak brzmi? Szybko i skocznie — brzdęk-brzdęk-brzdęk! Jak drobne kroki na leśnej ścieżce.

Skąd się wzięło? Bałalajka rozbrzmiewała na wschodzie Słowiańszczyzny — na wiejskich zabawach i kolorowych jarmarkach.

✨ Dla ciekawskich

Jej trójkątny kształt sprawia, że rozpoznasz ją z daleka — to jeden z najbardziej znanych ludowych instrumentów.

♪ Spróbuj sam!

Wyklaszcz szybko trzy razy, a potem raz wolno. Powtórz. Właśnie zagrałeś rytm bałalajki!

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 3 · Cymbały ludowe

Teraz iskierka, która dzwoni jak deszcz spadający na jezioro.

Jak wygląda? To duże, płaskie pudło w kształcie trapezu, a na nim mnóstwo strun. Gra się, uderzając w struny małymi pałeczkami.

Jak brzmi? Dzyń-dzyń, jak setki maleńkich dzwoneczków naraz. Dźwięk długo drży w powietrzu.

Skąd się wzięło? Cymbały grały na weselach i potańcówkach w Polsce, na Ukrainie i Białorusi.

✨ Dla ciekawskich

Grającymiśmielibardzo zwinne ręce — pałeczki skaczą po strunach szybciej niż ważki nad wodą.

♪ Spróbuj sam!

Postukajdwomałówkami o brzeg stołu w równym rytmie — raz jednym, raz drugim. To ruch cymbalisty!

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 4 · Domra

Taiskierka jest okrągła jak księżyc i mruczy tremolem.

Jak wygląda? Ma okrągłe pudelko i długi gryf ze strunami. Trzyma się ją jak małą, okrągłą gitarę.

Jak brzmi? Drrr-drrr — dźwięk drga bardzo szybko, jakby motyl trzepotał skrzydełkami.

Skąd się wzięło? Domra znana jest w krainach wschodniej Słowiańszczyzny; grywa się na niej melodie do tańca i śpiewu.

✨ Dla ciekawskich

Szybkie powtarzanie jednego dźwięku nazywamy tremolem — brzmi jak dźwiękowe drżenie.

♪ Spróbuj sam!

Powiedz bardzo szybko „la-la-la-la-la” bez przerwy. To twoje własne tremolo!

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 5 · Bębny

Każdamuzykamaserce—aserce bije właśnie w bębnach.

Jak wygląda? Bęben to napięta skóra albo materiał na okrągłej ramie. Uderzasz w niego dłonią albo pałką.

Jak brzmi? Bum... bum... tup-tup-bum! Głęboko i mocno, aż czujesz to w brzuchu.

Skąd się wzięło? Bębny są wszędzie tam, gdzie ludzie tańczą — od najdawniejszych czasów zwoływały do wspólnej zabawy.

✨ Dla ciekawskich

Rytm bębna często naśladuje bicie serca. Dlatego tak łatwo przy nim tupać i klaskać.

♪ Spróbuj sam!

Połóż dłoń na piersi i poczuj swoje serce. Zagraj ten sam rytm na kolanach: bum-bum, bum-bum.

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 6 · Tamburyn

Potrząśnij tą iskierką — a roześmiej się brzękiem dzwoneczków!

Jak wygląda? Okrągła ramka z małymi, brzęczącymi blaszkami pobokach. Czasem ma naciągniętą skórę jak mały bębenek.

Jak brzmi? Szszsz-dzyń! Kiedy nim potrząsniesz albo w niego stukniesz — brzęczy i dźwięczy naraz.

Skąd się wzięło? Tamburyn dodaje muzyce blasku; grają na nim tancerze na całym świecie, także w słowiańskich tańcach.

✨ Dla ciekawskich

Tamburyn to dwa instrumenty w jednym — trochę bębenek, a trochę grzechotka.

♪ Spróbuj sam!

Zrób dłoniące „szsz”, a potem kłaśnij. Bęben i brzęk w jednym!

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 7 · Okaryna

Ostatnia leśna iskierka ulepiona jest... z ziemi.

Jak wygląda? Mała, gliniana, często w kształcie jajka albo ptaszka, z dziurkami na palce. Mieści się w dłoni.

Jak brzmi? Fiu-fiuu... miękko i łagodnie, jak ptak nawołujący o zmierzchu.

Skąd się wzięło? Gliniane gwizdki i okaryny lepią z ziemi od bardzo, bardzo dawna — to jeden z najstarszych pomysłów na muzykę.

✨ Dla ciekawskich

Zatykając palcami różne dziurki, zmieniasz wysokość dźwięku — im więcej zakryjesz, tym niżej gra.

♪ Spróbuj sam!

Dmuchi delikatnie w wąskie gardło butelki, aż zagwizdże. Tak właśnie „śpiewa” okaryna.

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Iskierka 8 · Gitara

—*Ateraz oddaję głosmnie, panu Tomkowi! Gitara to iskierka, która łączy to, co dawne, z tym, co nowe.*

Jak wygląda? Ma pudłorezonansowe, długi gryf i najczęściej sześć strun. Gra się, szarpiąc albo trącając struny palcami.

Jak brzmi? Brzdęk... ciepło i bogato. Może być cicha i kołysankowa albo skoczna do tańca.

Skąd się wzięło? Gitara przywędrowała do nas z daleka, ale dziś gra się na niej ludowe piosenki na całym świecie — także w Rzeczenicy.

✨ Dla ciekawskich

Na gitarze można zagrać melodię i akompaniament naraz — dlatego tak dobrze pasuje do śpiewania baśni.

♪ Spróbuj sam!

Naciągnij gumkę-recepturkę między palcami i szarpnij ją. Słyszysz? Tak właśnie drga struna gitary.

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Leśna grzechotka — zrób ją sam!

Muzykinietrzebakupować—czasemwystarczyłas i odrobina fantazji.

Co przygotować: pustą, suchą tykwę lub małe pudełko (albo kubeczekz pokrywką);garść suchych żołądzi, kamyków lub grochu; patyk na rączkę;sznurek lub taśmę i leśneskarby do ozdoby.

Jak zrobić:

1. Wsypdośrodką garść żołądzi albo kamyków.
2. Zamknijszczelnie otwór pokrywką albo doklej drugi kubeczek.
3. Jeśli chcesz — przymocuj patyk jako rączkę.
4. Ozdób leśnymi skarbami: listkami, korą, sznurkiem.

Potrząśnij — i już masz własną iskierkę!

⚠ Ważne

Poproś dorosłego o pomoc przy sklejanii przy drobnych elementach.

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Baśniowa orkiestra

Jednaiskierkatopiękny dźwięk. Ale kiedy zagrają razem — dzieje się magia!

W orkiestrze każdy ma swoje zadanie: bębny trzymają rytm (to serce), cymbały i gęśle grają melodię, tamburyn dodaje blasku, a gitara wszystko spaja.

Zróbcie własną orkiestrę:

1. Ustawcie się w krąg. Każdy wybiera jeden dźwięk: klaśnięcie, tupnięcie, ciche „szsz” albo grzechotkę.
2. Ktoś jeden zostaje „sercem” i klaszcze równy rytm: raz-dwa, raz-dwa.
3. Kolejno dołączajcie swoje dźwięki, jeden po drugim.
4. Na koniec zagrajcie wszyscy razem — to wasza baśniowa orkiestra!

Dla ciekawskich

Kiedy różne instrumenty grają razem w zgodzie, mówimy, że grają harmonijnie.

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Dźwiękowe zagadki

Zgadnij, o której iskerce mowa!

1. Jestem okrągła jak księżycimruczę tremolem. Kto to?
2. Mam kształt trójkąta i uwielbiam tańczyć. Kto to?
3. Ulepiono mnie z gliny, a śpiewam jak ptaszek. Kto to?
4. Jestem sercem każdej muzyki, bije we mnie rytm. Kto to?
5. Dzwonię jak setki dzwoneczków, gdy uderzą we mnie pałeczki. Kto to?

Odpowiedzi

1. domra 2. bałajka 3. okaryna 4. bęben 5. cymbały

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Mały słowniczek

Struna — napiętanitka, która drży i wydaje dźwięk.

Pudło rezonansowe — „brzuszek” instrumentu, który wzmacnia dźwięk.

Ludowy — taki, który tworzyli zwykli ludzie w dawnych wsiach.

Słowiański — związany z dawnymi Słowianami — naszymi przodkami.

Guślarz — dawny wędrowny grajek i opowiadacz baśni.

Tremolo — bardzo szybkie powtarzanie jednego dźwięku.

Rytm — powtarzający się układ dźwięków, przy którym można tupać.

Melodia — kolejność dźwięków, którą można zanucić.

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Dziękujemy!

Tę książeczkę stworzyliśmy dla Was w Gminnym Centrum Kultury, Sztuki, Turystyki i Rekreacji w Rzeczenicy, w ramach projektu „Historia baśnią pisana – pradawne dzieje Rzeczenicy”.

Projekt dofinansowano z programu **Kulturalny ORLEN**.

Dziękujemy wszystkim dzieciom, rodzicom i instruktorom warsztatów muzycznych — to Wasze isierki rozświetliły te strony.

*Dyrektor GCKSTiR
Bartłomiej Ożański*

*Współpraca merytoryczna
Fundacja Zakątek Sztuki
Ewelina Ławecka*

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu **KULTURALNY ORLEN**

„Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Chroni nas MAGIA SZTUKI

Sponsor Projektu Historia baśni pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN

„Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy”

Fotografie wykorzystane w e-booku pochodzą ze stron:

1. Gęśle – zdjęcie ze strony
<http://www.grojcowanie.org/post/ocalone-gesle-szkola-mistrzow-budowy-instrumentow-ludowych,1415.html>
2. Bałalajka – zdjęcie ze strony
<https://pl.dreamstime.com/obrazy-stock-ba%C5%82a%C5%82ajka-image8704554>
3. Cymbały ludowe – zdjęcie ze strony
<https://www.istockphoto.com/pl/obrazy/cymba%C5%82y-m%C5%82otkowe-obrazy>
4. Domra – zdjęcie ze strony
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Domra>
5. Bęben słowiański – zdjęcie ze strony
<https://sklep-muzyczny.com.pl/beben-slowianski-topola-byk-palki-statyw-65-cm-52-cm-pasja-warszawa>
6. Tamburyn – zdjęcie ze strony
https://netton.pl/bebny-ramowe/tah2wb-tradycyjny-tamburyn-kozia-skora-stal?srsId=AfmBOoqUtKreJgJL_y2zl70kaUfylTvGa1wAT4DyMi-IZ-JSDatDvtXp
7. Okaryna – zdjęcie ze strony
<https://www.istockphoto.com/pl/obrazy/okaryna>
8. Gitara – zdjęcie ze strony
<https://depositphotos.com/pl/vectors/gitara-klasyczna.html>
9. Leśna grzechotka – zdjęcie ze strony
<https://kreatywnediy.pl/grzechotki-instrumenty-muzyczne-diy/>

Sponsor Projektu Historia baśnią pisana - Pradawne dzieje Rzeczenicy
Projekt realizowany w ramach programu KULTURALNY ORLEN